

УДК 81'367.625

ЗАПЕРЕЧНІ ПРЕФІКСИ В ІСПАНСЬКІЙ МОВІ

Глушук-Олея Г. І.

Київський національний лінгвістичний університет

У статті досліджено основні префікси іспанської мови, які, окрім власне заперечного, передають різні відтінки значень, включених до кола негациї, як-от: протилежність, опозитивність, контрарність, контрадикторність, привативність тощо.

Ключові слова: заперечення, заперечний префікс, твірна основа, іспанська мова.

Глушук-Олея А. И. Отрицательные префиксы в испанском языке. В статье рассматриваются основные приставки испанского языка, которые, кроме отрицательного, передают другие значения, входящие в круг значения негации, как например: противоположность, оппозитивность, контрарность, контрадикторность, привативность и т.д.

Ключевые слова: отрицание, отрицательный префикс, образующая основа, испанский язык.

Glushchuk-Oleia G. I. Negative prefixes in Spanish. The article deals with the basic prefixes of the Spanish language, which, in addition to the negative, convey other meanings that are included in the circle of the negation meaning, for example: opposites, contrasts, perivativity, etc. Contradictory prefixes denote the opposite property (anormal, ilegal), lack of action, essence, quality (analfabético, ilegible), inversion of some action or previous situation (deshacer, desordenar). The specified prefixes deny a certain semantic feature of the creature basis in such a way that the created morphological unity contains the opposed value to the first one. Among the negative and the privilege we note the prevalence in youth jargon: a- (acojonar – asustar, amelonarse ← melón – enamorarse, atontarse – volverse tonto, amorcillarse – volverse obeso, aplanarse – estar en un lugar inactivo); anti- (antibaby, antiaborto, antidroga, antisida; antitrabajadores); des- (descocarse – no pensar, despechugarse – abrir el pecho, desnudarlo, desmelenarse – perder las inhibiciones, descojonarse, desengancharse – dejar de usar droga); im-, in- (impepinable – indudable). Negative prefixes are divided into: opposite, contradictory, and negative, separately we distinguish self-denial, prefixes with negative connotations and values of depression / incompleteness etc. An overview of the prefixes we have selected with different shades of values within the scope of the negative (denial, opposition, exclusion, privacy, inferiority, restriction, negative connotation, etc.) does prove that the semantics of the objection can not be qualified as homogeneous and limited in the interpretation, but instead, additionally due to the morphological productivity of the Spanish language and the creativity of native speakers.

Key words: negation, negative prefix, forming basis, Spanish.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності. У нашому науковому доробку словотворчі засоби вираження заперечення ми відносимо до частково спеціалізованих оскільки, по-перше, вони не завжди однозначно позначають власне заперечення, а протидію, контрарність, захист, негативне ставлення тощо; по-друге, беруть участь в інших морфологічних схемах для створення, наприклад, відіменникових, відприкметникових і віддієслівних каузативних дієслів (префікси *a-*, *des-*, *in-*, *in-*). Саме тому **актуальність** наукового пошуку визначається спрямованістю мовознавчих студій до вивчення функціонування мовних категорій, у нашому випадку – заперечення, на різних рівнях мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Заперечними вважаються префікси, що позначають протилежну властивість (*anormal*, *ilegal*), відсутність дії, сутності, якості (*analfabético*, *ilegible*), інверсію якоїсь дії чи попередньої ситуації (*deshacer*, *desordenar*) [7, 716]. Серед заперечних та привативних зазначимо поширені у

молодіжному жаргоні префікси [5, 99–101]: *a-*; *anti*; *des-*; *im-*, *in-*. Указані префікси заперечують певну семантичну рису твірної основи таким чином, що створена морфологічна єдність вміщує опозитивне значення першої. Заперечні префікси поділяються на [4, 21; 9, 106–190; 10, 5019]: опозитивні, контрадикторні, контрарні і привативні, окремо ми виділяємо власнозаперечні, префікси із негативною конотацією і значенням применшення / неповноти тощо.

Метою цього наукового пошуку є дослідження специфіки функціонування основних префіксів, що передають значення, які входять до кола заперечення. **Завдання** є такими: описати основні заперечні префікси іспанської мови; конкретизувати передавані ними значення, що входять до кола негациї.

Виклад основного матеріалу дослідження. **Опозитивні префікси *anti-* і *contra-*.** Префікс *anti-* грецького походження означає протилежність чогось чи протидія чомусь [8, 202; 12, 164]. Частіше, основою для творення слів виступають іменники і прикметники [2, 65; 4, 22], багато із яких є власно про грецькими [52, 202], поширеними у багатьох мовах: *antagonista*

(*adversario*), *antálgico* (*calma el dolor*), *Antártico* (*opuesto a la Osa*), *antídoto* (*contraveneno*), *antipatía* (*oposición de sentimientos*), *antípodas*, *antítesis* etc. Схема творення нових лексем із цим префіксом є продуктивною і на сьогодні [7, 726], що П. Капанга пояснює впливом англійської мови і формуванням у ній схожих слів [5]: *antisemita*, *antimusulmán*, *anticolesterol*, *antigrasa*, *antisida*, *antitranspirante*, *antivirus* etc. Структура [*anti* + *sustantivo*] уможливило утворення прикметників від певними абстрактних іменників [4, 23]: *oficina / fiscal anticorrupción*; *investigación / reglas antisubsidio*. Через вираження різкого протистояння такі морфологічні схеми часто вживаються у політичному дискурсі і публіцистиці [7, 726–727] – *antieuropeo*, *antimonárquico*, *antiestadounidense*, *antirrepublicano*, *antiautonómico* etc. Іноді даний префікс приєднується до власних назв, що можуть писатися двоюко з / без дефісу [7, 726–727]: *anti-Sancho*, *anti ONU*, *anti-OTAN* etc., проте є не численними випадки з іменниками, що називають особу – *anticristo*, *antipapa*. Окрім вираження протилежного значення (*antihéroe*, *antimateria*) морфема *anti*– може [4, 22–23; 10, 5019]:

– заперечувати семантичний зміст основи, до якої приєднується (*anticlerical*, *antiapartheid*, *antideportivo*, *antidroga*, *antisocial*);

– позначати уникнення / запобігання чогось із певними відіменниковими прикметниками [7, 727] (*chaleco antibalas*, *faros antiniebla*, *armas antisatélite*, *tuercas antirrobo*, *bolas antipolilla*, *granadas anticarro*, *misil antitanque*, *medios antiatómicos*);

– із віддієслівними прикметниками на *-nte* – указувати на властивість уникати процеси, виражені дієслівною основою [7, 727] (*anticongelante*, *anticoagulante*, *antiespumante*, *antideslizante*, *antioxidante*, *antidetonante*). При цьому, як ми бачимо у більшості випадків, *anti*– позначає "захист" від чогось, тому є часто вживаним у лексиці технічного, наукового характеру [2, 65], згідно з цим не можна вважати власне негативними слова типу *antigás*, *anticiclón*, *anticuerpo*, більшість із яких належать до медичної термінології [7, 727]: *antiartrítico*, *antibiótico*, *antiséptico*, *antiasmático*, *antialérgico*, *antiacné*, *antitoxina*, *antifinlamatorio*, *antigripal*, *anticatarral*, *anticeulítico*, *antitetánico*, *anticlimax* etc. Серед воєнних термінів знайдено такі [11, 63–64]: *antiaéreo*, *anticohete* / *antiantisimil*, *anticarrista* / *anticarro*, *antidistrubo*, *antiexplosivo*, *antimagnético*, *antirradar*, *antitorpedo* etc.; причому, більшість також позначають захист, навіть, у варіантах із подвійними префіксами – *antiantisatélite*, *anticontramedidas*.

Подекуди зустрічаються альтернативні вживання слів із префіксом *anti*– і *contra*– [4, 23–24; 10, 5020]: *antiencendios* / *contraincendios*, *anticultura* / *contracultura*, *contraconcepción* / *anticoncepción* etc., проте таких дублетів існує небагато, як, наприклад *contraceptivo* / *anticeptivo*, який Слов-

ник DRAE зазначає абсолютними синонімами [12, 639]. М. Альвар Ескерра, вивчаючи творення слів в іспанській мові, звертає увагу на конвергенцію рівноцінного значення слів із культурним префіксом *anti*– і поширеним просторічним *contra*–, до числа різновиду останніх дослідник відносить морфеми, що збігаються із прислівниками [3, 40–42]. Ми дотримуємося думки М. Ф. Лнага [6, 237–240] і М. Л. Монтеро Сіруель [9, 362], що за своїм функціонуванням він наближається до префіксоїдів. Із певними іменниковими основами, як *terrorismo* зазначені префікси функціонують по-різному: *antiterrorismo* – тлумачиться як рух проти тероризму, *contraterrorismo* – тероризм із метою знищення первинного терору [9, 363; 10, 5019]. *Contra*– – перш за все ідентифікується як прийменник латинського походження [9, 361; 12, 638]: *contra la pared*, а також як іменник чоловічого роду – *el pro* у *el contra* і жіночого – *hacer la contra*. Саме тому морфологічну схему із ним розглядають як словоскладання [3, 40], що представимо так: *contra* + *base*, причому основою можуть виступати [2, 65; 9, 358; 10, 5020; 12, 638–645]: іменники (*contraejemplo*, *contraetiqueta*, *contraproyecto*, *contracorriente*, *contracurva*), прикметники, утворення від яких із негативною конотацією є більш продуктивними і спонтанними [6, 224] (*contranatural*, *contracultural*, *contraflorado*, *contrácil*), дієлова, більшість із яких є перехідними, належать до I дієвідміни, при цьому нові форми позначають контрарну дію (*contradecir*, *contrahacer*, *contraindicar*, *contraoponer*, *contrafirmar*), дієприкметники (*contradicho*, *contrafecho*, *contraindicado*, *contrapuesto*, *contrariado*). Серед прислівників із даним префіксом зазначено [12, 641–645] *contrariamente* і такі прислівникові звороти *a contrahilo*, *a contralecho*, *a contramano*, *a contrapelo*, *a contratiempo*, *a contrapié*, у яких окрім опозитивного значення простежуються просторові і часові відтінки [9, 359]. Утворення із цим префіксом обіймають різні семантичні поля [4, 23; 9, 357, 362; 12, 5020]:

– музики і мистецтва: *contralto*, *contrapunto*, *contradanza*, *contrabajo*, *contrabaso*, зауважимо, що останні два слова, попри схожість звучання, належать до різних тематичних груп – перше – до музичної (*contra* + *bajo* (*sonido de poca intensidad*) – контрабас), друге – до сфери архітектури (*contra* + *basa* (*fundamento*) – пьедестал);

– навігації [11, 247–250]: *contraescotas*, *contracodaste*, *contraquilla*, *contracazatorpedero*, *contratorpedero*, *contrarroda*;

– назви військових посад для позначення ієрархії [2, 65; 11, 247–248]: *contralmirantazgo*, *contra(a)lmirante*, *contraestre* (*mayor*; *mayor de primera*, *de bitácora* / *de derrota*);

– військової справи [11, 247–250]: *contraataque*, *contrafuego*, *conraguardia*, *contrabatir*, *contra-contra-contramedidas*, *contraespioneje*, *contramagnetizar*, *contramaniobra*, *contramina*,

contrapozo, contraofensiva, contrarrestar, contrasalva, contratorpedo;

– геральдики: *contraarmños, contrafajado, contraflorado, contrapotentazo;*

– політики: *contrarreforma, contrarrevolucionario, contramanifestación;*

– дискурсу: *contraargumento, contraanalysis, contraoferta, contraejemplo;*

– медичних термінів: *contaabertura, contraabrir, contrahierba, contraveneno;*

– інших термінів: *contrabalanza, contraclave, contacorriente, contraelectromortiz, contrasellar, contratuercera, contrapear, contraplano, contrabando (contra la ley).* У такому разі, утворені слова мають значення протилежності, протиставлення, протидії [7, 725–726], причому, як бачимо із наведених прикладів, превалують лексеми військової тематики із додатковими конотаціями захисту, відміни чи анулювання чогось [6, 224]. Незважаючи на вузькоспеціалізоване використання у терміносистемі конкретних галузей, на сьогодні продуктивність префіксу *contra-* у розмовній мові, порівняно з *anti-*, є обмеженою, причому останній, навіть, замінює *contra-* прислівник у таких словосполученнях [9, 363–364]:

pasta contra la caries → pasta anticaries

crema contra la edad → crema antiedad

minas contra las personas → minas antipersona

producto contra la grasa → producto antigrasa

remedios contra el sida → remedios antisida

На наш розсуд, такі нові префіксальні схеми вживаються через принцип мовної економії і вплив англійської, що, все ж таки, не анулює можливості вживання *contra-* префікса у неологізмах типу *contrainteligencia, contracielo, contraluna de miel, contrainvierno* [9, 362].

Префікс *a-* (його варіант перед голосними *an-*) позначає привативність / заперечення [12, 1]. Незважаючи на грецьке походження і наявність із ним багатьох грецизмів, для більшості [7, 720; 8, 192]: *abulia (sin voluntad), acéfalo (sin cabeza), acromático (sin color), amnistía / amnesia (sin recuerdo / memoria), anestesia (sin sensaciones), abismo (sin fondo), anarquía (sin jefe), anemia (sin sangre), anecdota (sin aclarado / hecho poco conocido), afasia (sin hablar), anoréxia (sin deseo), Africa (sin frío) etc.* У передачі значення контрарності цей префікс є малопродуктивним, у таких випадках, переважно, приєднується до відіменникових основ грецького походження для творення відносних прикметників [7, 719]: *apolítico, acrítico, aséptico, asisistemático, atípico*, через неможливість додавання до твірної основи префікса *in-* [10, 5021]: *acatólico, agramatical, acientífico, analérgico*. Частіше, даний префікс означає привативність / позбавленість чогось основами [2, 65; 4, 30; 10, 5023]:

– іменників – *aconfesional, anovulación, asimetría, analfabetismo;*

– прикметників – *aconfesional, asexual, aproblemático, atóxico.*

При цьому, як зауважує Королівська Академія, простежуються альтернативи із різними відтінками значень [7, 720]:

alegal (ajeno a la ley / no regulado ni prohibido)

↔ *ilegal (contrario a la ley);*

amoral (desprovisto de sentido moral) ↔ inmoral (contrario a la moral).

Префікс *des-* (*dis-* / *de-*) через легкість приєднання до різних основ (іменників, прикметників, дієслів) вважається найбільш продуктивним в іспанській мові [4, 31; 5, 100; 10, 5023] через різноманіття сигніфікативних значень і участь не лише у префіксальних, а й у поширених парасинтетичних схемах. Від іменників за схемою *des-* + *N* творяться лексеми на позначення дій, ситуацій, властивостей протилежних значенню похідної основи: *desarmonía, descrédito, desdicha, desenfado, desventaja, desvergüenza etc.* а також із привативним значенням – *desorden, desaseo, desempleo, desamor, desmesura*, натомість у схемі *des-* + *Adj* в сучасній іспанській мові зафіксовано небагато прикметників: *desapacible, desconforme, descortés, desfavorable, deshonesto, desigual, desleal, desperejo etc.* [7, 720]. Значно пліднішою є парасинтетична схема *des* + *Adj / N* + *-ado* [4, 31; 7, 720]: *desaforado, desalmado, desbravado, desganado, desmelenado, despaidado etc.* Причому, за зауваженнями Н. Д. Арутюнової, більшість іменників із префіксом *des-* (*desorden, desafición, desamor, desuso, desrtozo*) виникають шляхом зворотної деривації від префіксованих дієслів [1, 6–7], наприклад: *orden → ordenar → desorden → desrodenar.*

Дериваційні структури з дієсловами – *des-* + *V* – Королівська Академія розділяє на чотири групи з такими значеннями [7, 721–722]:

1) відсутність дії (*desconocer*);

2) відміна / ануляція дії (*deshabitar*);

3) контрарна дія (*descoser*);

4) невідповідна дія (*desinformar*).

Поширення морфологічних схем із префіксом *des-* вбачається у частому вживанні у масмедійних засобах [4, 31; 10, 5023]: *desnatalidad, desgobierno, desideología etc.*, у військовій лексиці [11, 290–297]: *desnivel, desminar, despliegue, descampado, desarme etc.*, гіпотетичними Королівська Академія зазначає слова типу *deslimpiar (ensuciar), desenfermar (sanar), desllenar (vaciar), desampliar (reducir), desalegrar (entristecer)* [7, 723]. Варіант цього префіксу – *dis-* приєднується до небагатьох прикметників – *disconforme, discontinuo, dispar, disperejo*, дієприкметників – *discapacitado* й іменників – *disgusto* [7, 716–717].

Префікс *in-* (аломорфи *im-* / *i-*) латинського походження негативного / привативного значення, перед приголосними *b / p* набуває форми *im-* (*imborrable, impaciencia*), перед *l / r-* *i-* (*irreal, ilegal*) [12, 1258]. Привативний зміст цей префікс може надавати, приєднуючись до певних іменних основ – *impiedad*, зберігатися у відприкметникових і віддієслівних іменниках (*impío → impiedad*;

incomunicar→*incomunicación*), проте найбільше значення відсутності чогось простежується у таких утвореннях: *indefinición, impago, inexperiencia, irrespeto etc.* [4, 32; 10, 5023]. Як зазначає Королівська Академія, морфологічні схеми з іменниками *in- + N* мають значення *ausenciade N / faltade N*, та вони є мало продуктивним, порівняно з прикметниковими [7, 719]. Так, багато із останніх перейшли в іспанську з латини у готовому вигляді [7, 718; 12, 1270–1273]: *inerte (sin arte, sin capacid, inactivo), imberbe (sin barba), inerme (desarmado), informe (sin forma), impune (sin castigo) etc.* Попри продуктивність схем на основі прикметників, існують певні обмеження [7, 717; 10, 5022]: префікс *in-* не може приєднуватися до контрарних прикметників *guapo / feo* → **inguapo / *infeo*; до прикметників, які вживаються із дієсловом *estar (absorto, borracho, estupefacto, seso)*, винятком є слово *inconciente (privado de sentido)*, оскільки первинна форма прикметника узгоджується із обома копулятивними дієсловами – *ser / estar coniente*. Натомість, остання умова не впливає на творення дієприкметників: *inacabado, inanimado, incivilizado, inesperdo, innominado etc.* У зазначеній морфологічній схемі домінують якісні прислівники [7, 717; 10, 5022] – *irreligioso*, допускаються також відносні у якісному розумінні (*inconstitucional, incivil*), наприклад *actor impopular*, але не *voluntad* impopular*. На основі таких прикметників утворюються іменники на позначення якості [7, 718] – *inconstitucionalidad, irreligiosidad, inciilidad*. Д. СерраноДоладер, відмічаючи різні відтінки значення, розглядає чергування із заперечним маркером *no*:

Actuaciones incomparables / magnitudes no comparables;

Escritores inmortales / infartos no mortales;
Persona impotente / cañón no potente.

Навіть, певні елативні прикметники мають подвійне тлумачення [12, 1266]: *independiente – no tiene deopendencia, autónomo, sostiene sus derechos, inconsiante – carece de conciencia, poco serio*. Дієслів із указаним префіксом є небагато [7, 717]: *incomunicar, insubordinar*, більшість утворюється через регресивний словотвір від прикметників чи дієприкметників [1, 6–7]: *independiente* → *independerse, indispuerto* → *indisponer, incumplido* → *incumplir*. У відприкметникову групу відносимо також [7, 717]: *impacientar, importunar, inmortalizar, inquietar, intranquilizar etc.* Після розгляду основних випадків вживання полісемічного префіксу *in-*, узагальнимо такі його значення [2, 67]: 1) заперечення / привативності (*negación / privación: innaturalidad, inmotivado*); 2) занурення у щось (*interioridad: inhumar*); 3) інтенсивність (*intensidad: inmejorable*).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Огляд відібраних нами префіксів із різними відтінками значень, що входять у коло негачії (заперечення, опозиції, виключення, привативності, неповноцінності, обмеження, негативної конотації тощо) дійсно доводить, що семантику заперечення не можна кваліфікувати як гомогенну і обмежену у витлумаченні, а, натомість, додатково зумовленою морфологічною продуктивністю іспанської мови і креативністю її носіїв. Перспективою подальших досліджень вбачаємо у вивченні і розширенні переліку заперечних префіксів / афіксів із негативною конотацією, які ми розглядаємо у межах частковоспеціалізованих засобів вираження категорії заперечення в іспанській мові.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Проблемы морфологии и словообразования: (на материале испанского языка). М., 2007. 288 с.
2. Almela Pérez R. Procedimientos de formación de palabras en español. Barcelona, 1999. 253 p.
3. Alvar Ezquera M. La formación de palabras en español. Madrid, 2008. 79 p.
4. Arnal Aznar A. La prefijación negativa en el aula de E/LE. Girona, 2014. 104 p.
5. Capanga P. Productividad y registro de las formas derivativas y compositivas. URL:https://cvc.cervantes.es/literatura/aispi/pdf/14/14_101.pdf (дата звертання: 10.01.2018)
6. Lang M. F. Formación de palabras en esapañol. Morfología derivativa productiva en el léxico moderno. Madrid, 1992. 328 p.
7. Nueva gramática de la lengua española. Real Academia Española. Madrid, 2009. Tomo I. 1960 p.
8. Marín E. Gramática española: Tercer libro. Mexico, 1952. 368 p.
9. Montero Curiel M. L. La prefijación negativa en español. Cáceres, 1999. 276 p.
10. Valera S. La prefijación /Gramática descriptiva de la lengua española. Madrid, 1999. Tomo 3. P. 5019–5023.
11. Булгаков Г. Н. Испанско-русский военный словарь. М., 1973. 957 с.
12. Diccionario de la Lengua Española / Real Academia Española / Vigésima segunda edición. Madrid, 2001. Tomo I (a-g). 1180 p.